

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1920 kl. 1/2 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertelje*, Akerman, Klefbeck, Rogberg, Alexanderson, greve Spens*, Walles, Hansén, Rutqvist, Hederstierna, Rehn, Söderberg och Thore.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 31 december 1919 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 248, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

LAG

om ändrad lydelse av 10 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910.

Härigenom förordnas, att 10 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Beslutar församling med minst tre fjärdedelar av de i omröstningen deltagandes röster att höja lön, som Konungen enligt denna lag för viss tjänst bestämt, skall det beslutet, för att vinna bindande kraft, underställas Konungens prövning och fastställelse.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft en i anledning av propositionen väckt motion, nr 415 i andra kammaren av herrar *Hamrin, Björck, Olsson* i Ramsta och *Osberg*, vari hem-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 25 häft. (Nr 36.) 1

ställes, att riksdagen med avslag å ifrågavarande proposition ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vilken mån § 10 i lagen om reglering av prästerskapets avlöning av den 9 december 1910 må kunna jämkas, i syfte att underlätta möjligheten för församling, vars majoritet så önskar, att höja den för prästerskapet fastställda avlöningen.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin ifrågavarande hemställan, hänvisar utskottet till motionen.

I anledning av en vid 1919 års lagtima riksdag av herrar Bergqvist och Klefbeck väckt motion (I: 32) hemställde första lagutskottet (utlåt. nr 3), att riksdagen måtte för sin del antaga en lag om ändrad lydelse av 10 § i nu ifrågavarande lag av det innehåll förevarande proposition utvisar. Till motivering av denna hemställan anförde utskottet följande:

Första lagutskottet 1919.

»I 10 § av lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 heter det: »Beslutar församling med den röstövertikt, som i 9 § för där angivet fall stadgas, att höja lön, som Konungen enligt denna lag för viss tjänst bestämt, skall det beslutet, för att vinna bindande kraft, underställas Konungens prövning och fastställelse». Den röstövertikt, som avses och enligt 9 § är stadgad jämväl för församlings beslut i fråga om avlöning av prästerlig tjänst, vars bibehållande Kungl. Maj:t på framställning av församling medgivit, oaktat samma tjänst icke funnits vara för själavårdens behöriga handhavande nödig, utgöres av *minst tre fjärdedelar av församlings hela rösttal (efter röstvärdet)*. Förevarande motion åsyftar ett eftergivande av denna fordran så till vida, att för uppnående av bindande beslut enligt 10 § skulle fordras allenast, att *minst tre fjärdedelar av de närvarande röstade därför*.

Enligt 2 § i prästlönereglingslagen fastställer Konungen särskilt beträffande varje pastorat avlöning för en var prästerlig befattningshavare inom pastoratet, att gälla under de följande tjugu åren. Vill emellertid församling bereda sitt prästerskap högre avlöning än den av Kungl. Maj:t bestämda, är församling enligt 10 § därtill oförhindrad. Beslut härom måste dock fattas med förutnämnda kvalificerade majoritet, och för beslutets tillämpning fordras, att det varder efter underställning av Kungl. Maj:t fastställt. Till gäldande av belopp, varmed avlöningen varder förhöjd, får enligt 21 § icke lämnas tillskott från kyrkofonden, utan få härför anlitas endast församlingens egna medel.

Som motiv för församlings rätt att höja av Kungl. Maj:t fastställd avlöning anförde prästlönereglingskommittén i sitt år 1903 avgivna betänkande, del IV, följande:

»Under den tid, för vilken fastställd lönereglering äger gällande kraft, kunna inom ett pastorat förhållanden inträffa, som, redan innan regleringens giltighetstid utlöper, göra en förändring beträffande så väl avlöning som organisation önskvärd. Folkmängden kan tillväxa så hastigt, att prästens möda icke finner sin skäligen lön i de inkomster, som äro med tjänsten förenade. Det kan även visa sig behövt, att en ny tjänst anordnas inom pastoratet eller att detta till och med varder delat. Mera sällsynt torde vara, att minskning av prästerliga tjänster, genom indragning av komministeratur eller genom sammanslagning av pastorat, under löpande lönereglingsperiod framstår som ett så oavvisligt behov, att icke tiden för ny reglerings uppgörande kan avvaktas. Vilka skälen till en förändring i bestående förhållanden än må vara, torde

de krav, som i sådant avseende framställas, böra, i den mån de äro befogade och icke vid genomförandet kränka den enskildes rätt, också vinna beaktande.'

Beträffande fordran på viss kvalificerad majoritet för församlingens beslut i nu föreliggande fråga hade kommittén liksom för beslut enligt 9 § föreslagit en majoritet av allenast *tre fjärdedelar av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet*, och i de av Kungl. Maj:t vid riksdagarna 1908 och 1909 framlagda förslag till lag om reglering av prästerskapets avlöning voro motsvarande stadganden — intagna i nämnda förslags 13 och 14 §§ — avfattade i överensstämmelse därmed. Särskilda utskottet vid 1909 års riksdag ansåg emellertid, att, då ett beslut enligt 13 § (9 §), vilket kunde utöva ganska kännbart inflytande på församlingens ekonomi, ej borde komma till stånd, utan att det uppbyres av en mera allmän mening inom hela församlingen, den fordran borde uppställas, att beslutet skulle fattas med minst tre fjärdedelar *av församlingens hela rösttal*. Och enligt utskottets förmenande borde samma majoritet krävas för beslut om löneförhöjning enligt 14 § (10 §), enär, såsom det hette, 14 § i sådant avseende hänvisade till stadgandet uti 13 §. I enlighet med utskottets sålunda uttalade uppfattning omarbetades förenämnda stadganden.

Såsom prästlönerregleringskommittén framhöll, är det givetvis av vikt, att församling kan, där den så vill, bereda sitt prästerskap ett lämpligt lönetillskott. Kommittén synes visserligen såsom skäl för en löneförhöjning närmast haft det fall för ögonen, att av någon särskild anledning — såsom t. ex. väsentligt ökade göromål i följd av folkmängdens tillväxt — löneförhöjning under löpande regleringsperiod påkallas. Men uppenbarligen kunna även andra förhållanden under löpande lönerregleringsperiod inträda, som göra det synnerligen önskvärt för en församling att tilldela en präst en extra löneförhöjning. Ett dylikt beslut om löneförhöjning bör visserligen, på sätt det särskilda utskottet vid 1909 års riksdag framhöll, för att komma till stånd uppåstå av en mera allmän mening inom hela församlingen. Men å andra sidan får kravet på nödiga garantier härutinnan icke drivas därefter, att det med stadgandet avsedda syftet äventyras eller omöjliggöres. I infortrade yttranden över det av Kungl. Maj:t vid 1910 års riksdag framlagda förslag till prästlönerregleringslag anmärkte också i fråga om 10 § några myndigheter, däribland domkapitlen i Uppsala, Västerås och Göteborgs stift, att den föreskrivna röstövertikten skulle lägga alltför stora hinder i vägen för stadgandets praktiska tillämpning. Erfarenheten har bekräftat de farhågor, som redan då uttalades, och efter den allmänna och lika kommunala rösträttens införande i vårt land torde, såsom motionärerna påpekat, ett beslut i den av 10 § åsyftade riktning näppeligen kunna åstadkommas. Utskottet håller före, att nödig garanti mot förhastade och av den allmänna meningen inom en församling icke omfattade beslut i nu förevarande avseende kan ernås med den av motionärerna förordade, redan av prästlönerregleringskommittén föreslagna röstövertikten av tre fjärdedelar av de i omröstningen deltagandes röster.»

Utskottets hemställan, vilken var enhällig, blev av båda kamrarna bifallen, vilket riksdagen i skrivelse den 26 februari 1919 (nr 23) för Kungl. Maj:t anmälde.

Då för ändring av omförmälda lag, vilken stiftats av Konungen och riksdagen med samtycke jämväl av allmänt kyrkomöte, erfordras även bifall av kyrkomötet, men kyrkomöte icke sammanträtt efter avlåtande av riksdagens berörda skrivelse, har Kungl. Maj:t funnit densamma icke för-

anleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, men har Kungl. Maj:t, med förmälan, att allmänt kyrkomöte komme att under år 1920 sammankallas, i stället förelagt riksdagen nu ifrågavarande förslag, i syfte att riksdagen måtte sättas i tillfälle att ånyo fatta beslut i frågan.

Utskottet.

Lika med första lagutskottet vid 1919 års lagtima riksdag anser utskottet, att den i 10 § av lagen om reglering av prästerskapets avlöning föreskrivna röstövervikten, enligt vad erfarenheten givit vid handen, lagt alltför stora hinder i vägen för stadgandets praktiska tillämpning, och att, efter den allmänna och lika kommunala rösträttens införande, ett beslut i åsyftad riktning näppeligen kan åstadkommas. Utskottet håller också före, att det föreslagna stadgandet innebär erforderlig garanti mot förhastade beslut i det avseende, varom nu är fråga.

I den av herr Hamrin m. fl. väckta motionen erkännes, att ifrågavarande stadgande uppställer alltför stränga fordringar på erforderlig röstpluralitet, och att goda skäl förefinnas för en jämkning i stadgandet. Motionärerna hålla emellertid före, att den föreslagna bestämmelsen skulle möjliggöra för enstaka församlingsmedlemmar att ikläda församlingen i dess helhet ekonomiska förpliktelser i strid mot önskemålen hos den verkliga majoriteten av församlingen.

Enligt utskottets mening är den i motionen sålunda uttryckta farhågan ej berättigad. Utskottet erinrar till en början därom, att kungörelse om kyrkostämman skall uppläsas i kyrkan fjorton dagar eller minst en vecka före stämman, att kungörelsen därjämte skall anslås å plats eller platser inom församlingen, som kyrkostämman för ändamålet bestämt, samt att kungörelsen dessutom i Stockholm skall införas i minst tre av huvudstadens dagliga tidningar och på övriga orter, om kyrkostämman icke med minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster annorlunda beslutar, bör införas i en eller flera tidningar inom orten. Då härtill kommer, att kungörelsen skall innehålla underrättelse om överlägningsämnena vid stämman, torde redan genom det föreskrivna kungörelseförfarandet i regel vara sört för, att å stämman ej komma att fattas några beslut, som för församlingen innebära en överrumpling. Erfarenheten har dessutom visat, att just vid lönefrågor behandling intresset för deltagande i stämmor är större än eljest, och detta gäller ej minst i fråga om dylika avgöranden i den kyrkliga kommunen. Skulle någon enstaka gång inträffa, att, såsom motionärerna befarat, trots oförmälda garantier ett ringa antal församlingsmedlemmar skulle komma att fatta ett beslut i här förevarande ämne, lär Kungl. Maj:t, som vid beslutets underställande har att ingå på en saklig prövning av ärendet, otvivelaktigt vägra fastställelse av beslutet.

Då i motionen vidare göres den formella anmärkningen mot det föreslagna stadgandet, att därigenom den nuvarande överensställelsen mellan bestämmelserna i 9 och 10 §§ skulle undanröjas, föranleder detta från utskottets sida allenast det uttalande, att i paragraferna omhandlas helt olika fall, och att någon ändring av bestämmelsen i 9 §, där fråga är om bibehållande eller inrättande av prästerlig tjänst, som icke finnes vara för själavårdens behöriga handhavande nödig, ej visat sig vara av behovet påkallad.

Motionärerna göra slutligen gällande, att någon anledning att verkställa ifrågavarande lagändring ej skulle föreligga på den grund, att prästerskapet i nyreglerade pastorat ej blott tillgodosetts genom dyrtidstillägg utan jämväl ifrågasatts till erhållande av tillfällig löneförbättring. Utskottet anser, att ett sådant betraktelsesätt i detta sammanhang icke äger fog för sig. Dyrtidstillägget och den tillfälliga löneförbättringen avse nämligen att bereda tjänsteinnehavaren lättnad i det ekonomiska tryck, dyrtiden medfört; syftet med här ifrågavarande lönetillägg åter är att, om på grund av särskilt inträffade förhållanden (exempelvis starkt ökad folkmängd i församlingen) prästens arbetsgöromål väsentligen ökats, åt prästen bereda en däremot svarande högre ersättning.

De skäl motionärerna åberopat till stöd för sitt yrkande om avslag å ifrågavarande förslag äro således enligt utskottets mening ej grundade. Då därtill kommer, att riksdagen under nästföregående år, oaktat redan då gjordes gällande enahanda synpunkter som de i motionen framförda, antagit en lag av den lydelse, som den av Kungl. Maj:t nu föreslagna, får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å den i ämnet väckta motionen, för sin del bifalla ifrågavarande proposition.

Stockholm den 7 maj 1920.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.
